

# Władysław Kubik

---

## Biuletyn katechetyczny (78)

---

Collectanea Theologica 65/1, 117-138

---

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

## BIULETYN KATECHETYCZNY (78)

**Zawartość:** I. SYMPOZJUM SEKCJI WYKŁADOWCÓW KATECHETYKI I PEDAGOGIKI NA TEMAT KATECHIZMU KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO - CZĘSTOCHOWA 1994. - II. JUBILEUSZOWE XXV SYMPOZJUM WMIĘDZYKONNYM WYŻSZYM INSTYTUCIE KATECHETYCZNYM W KRAKOWIE. - III. SYMPOZJUM STUDENTÓW KATECHETYKI ATK IKUL W LUBLINIE NA TEMAT KATECHIZMU KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO.<sup>1</sup>

### I. SYMPOZJUM SEKCJI WYKŁADOWCÓW KATECHETYKI I PEDAGOGIKI CZĘSTOCHOWA 1994

W dniach 9-10 lutego 1994 roku odbyło się w Częstochowie, w domu rekolekcyjnym Księży Jezuitów, ogólnopolskie Sympozjum Sekcji Wykładowców Katechetyki i Pedagogiki Wyższych Seminariorów Duchownych Diecezjalnych i Zakonnych.

Wszystkich zebranych, wśród których byli obecni abp J. S t r o b a oraz biskupi: J. Z i m n i a k, G. K u s z i A. D ł u g o s z, serdecznie powitał przewodniczący Zarządu Sekcji, ks. prof. R. M u r a w s k i. Dokonał on także otwarcia Sympozjum, które w całości było poświęcone Katechizmowi Kościoła Katolickiego, zatwierdzonego przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 czerwca 1992 roku.

Na program spotkania złożyły się dwa referaty wprowadzające, poświęcone funkcji katechizmu w ogóle oraz genezie Katechizmu Kościoła Katolickiego, a także trzy referaty odpowiadające trzem kolejnym częściom katechizmu: doktrynalnej, sakramentalnej i moralnej. Poszczególnym prelegentom chodziło nie tyle o podjęcie szczegółowej analizy Katechizmu, ile o ukazanie zawartych w nim linii wiodących. Ich dostrzeżenie może być pomocne przy odczytywaniu treści katechizmu.

#### 1. Funkcja Katechizmu w posłudze katechetycznej Kościoła (ks. dr hab. Marian Jakubiec)

Ogólna Instrukcja Katechetyczna - DCG, podając wytyczne na temat podręczników do nauki religii, wyraźnie odróżnia katechizmy jako swego rodzaju kompendia treści wiary, od tekstów dydaktycznych, przeznaczonych dla katechizowanych czy służących katechecie. „Największą powagę - czytamy w niej -

<sup>1</sup> Redaktorem biuletynu jest ks. Władysław K u b i k SJ, Warszawa - Kraków.

trzeba przypisać katechizmom, wydanym przez władzę kościelną. Ich zadaniem jest podać skrótowo i praktycznie treść Objawienia i chrześcijańskiej tradycji oraz główne elementy, które mają służyć działalności katechetycznej, to jest wychowaniu osobowemu wiary” (DCG 119).

Prelegent - ks. dr hab. M. J a k u b i e c - skoncentrował swoją uwagę na funkcjach katechizmu w ujęciu historycznym. Przypomniwał, że katechizmy jako książki, choć powstały czy raczej rozpowszechniły się dopiero w XVI w., to jednak korzeniami swoimi sięgają początków Kościoła i są włączone w instytucje katechumenatu. Funkcjonują jako uporządkowany przekaz Objawienia, zachowanego w Piśmie św. i ciągle przekazywanego przez żywą Tradycję Kościoła. Dla katechizmów szesnastowiecznych i późniejszych cechą charakterystyczną była troska o poprawne wyznanie wiary, precyzja sformułowań prawd wiary i ich systematyzacja oraz forma pytań i odpowiedzi. Najbardziej popularnymi tego typu katechizmami są: prekursorski Katechizm św. Piotra Kanizjusza, Katechizm Soboru Trydenckiego oraz Katechizm J. Deharb'a. W wieku XX nastąpił rozwój ruchu kerygmatycznego. W katechizmach tego okresu dostrzega się odejście od schematu logicznie poukładanych prawd, aby pójść w kierunku układu ukazującego dynamiczny rozwój historii zbawienia.

Referent głównie skoncentrował się na katechizmach tradycyjnych oraz na funkcji, jaką pełniły w Kościele.

## **2. Geneza i założenia Katechizmu Kościoła Katolickiego**

(ks. abp Jerzy Stroba)

Ks. abp J. S t r o b a był bezpośrednio zaangażowany w proces tworzenia Katechizmu Kościoła Katolickiego jako członek papieskiej komisji. Swoje wystąpienie poświęcił głównie przyczynom oraz etapom powstawania Katechizmu.

Zdaniem prelegenta, po Soborze Watykańskim II, wobec naporu pluralizmu sekularyzmu, dostrzega się tendencję do subiektywizacji prawd wiary i moralności, prowadzącą w konsekwencji do dezinformacji i ignorancji. Próby rozwiązania przez Kościół tego problemu przybierają różne formy („Ogólna Instrukcja Katechetyczna”, Synod Biskupów poświęcony katechizacji). Na Synodzie Nadzwyczajnym zwołanym w 1985 roku z okazji dwudziestej rocznicy zamknięcia Soboru, zauważono potrzebę opracowania katechizmu dla całego Kościoła, który by stanowił kompendium doktryny katolickiej w dziedzinie wiary i moralności z wyraźnym odniesieniem biblijnym i liturgicznym.

W wyniku kilkuletniej pracy i refleksji Komisji kardynałów i arcybiskupów, powołanej przez papieża w 1986 roku z kardynałem J. Ratzingerem na czele, przy współpracy Komitetu Redakcyjnego, powstał w 1989 roku pierwszy projekt Katechizmu, rozesłany do recenzji wszystkim biskupom katolickim oraz instytucjom teologicznym i katechetycznym. W lutym 1991 roku został zredagowany ostateczny projekt, który poprawiony przez papieża, został przekazany

oficjalnie Kościołowi w dniu 7 grudnia 1992 roku jako Katechizm Kościoła Katolickiego.

Wręczenie Katechizmu rozpoczyna okres tłumaczenia go na różne języki z języka francuskiego, w którym został pierwotnie zredagowany. Tłumaczenie na język polski przedłuża się jednak ze względu na trudności językowe.

Katechizm Kościoła Katolickiego ma być, według papieża, punktem odniesienia dla katechizmów przygotowywanych przez poszczególne kraje. Jego zdaniem nie jest to zastąpienie katechizmów lokalnych, ale służenie pomocą przy ich opracowywaniu.

### **3. Doktrynalna część Katechizmu** (ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberbier)

Kolejny prelegent, ks. prof. A. Z u b e r b i e r, bardzo wyraźnie wskazał w swoim wystąpieniu na związki istniejące między Katechizmem a Soborem Watykańskim II. Sobór stanowi istotny przełom w teologii, który prowadzi do nowego spojrzenia na Kościół i świat oraz ustawia te dwie rzeczywistości w postawie dialogu i wzajemnego otwarcia.

Katechizm w swoim wykładzie wiary opiera się nie tyle na tezach teologicznych, ile na Piśmie św. jako na źródle, na nauczaniu Ojców Kościoła a także świętych (aż po nasze czasy), którzy są zintegrowani w historię zbawienia. W nauce o Bogu jak również w innych kwestiach doktrynalnych dostrzegamy podejście wyraźnie historiozbowcze. Człowiek poznaje Boga najpierw z jego zbawczego działania jako Tego, Który kocha, i zbawia a dopiero później poznaje jego naturę. Katechizm szuka rozumienia Objawienia Bożego związanego z doświadczeniem wiary. Dlatego posługuje się językiem narracji i życiowego doświadczenia, a nie językiem definicji. Stara się odpowiedzieć na problemy człowieka współczesnego, a czyni to nie tyle przez pouczanie go, ale przede wszystkim przez towarzyszenie mu w jego drodze do Boga i wyjaśnienie mu rzeczywistości, w którą wierzy. Tam jednak, gdzie zachodzi potrzeba sformułowania treści wiary, odwołuje się głównie do oficjalnej nauki Kościoła, szczególnie soborowej. Przemilcza równocześnie problemy, które są przedmiotem dyskusji teologów, ponieważ nie chce być odzwierciedleniem polemiki, ale autentyczną wykładnią wiary. W ten sposób otwiera możliwości dla rozwoju wiary i teologii oraz pomaga określić miejsce, w którym znajduje się współczesny chrześcijanin.

### **4. Liturgia w Katechizmie Kościoła Katolickiego** (ks. prof. dr hab. Stanisław Czerwik)

W opracowaniu tematu ks. prof. S t C z e r w i k skoncentrował swoją uwagę na drugiej części Katechizmu, poświęconej sprawowaniu chrześcijańskiego misterium. Próbował także wskazać, jak problem ten potraktowany jest w częściach pozostałych.

Szczególne znaczenie miało wyakcentowanie nowych aspektów, na jakie zwraca uwagę Katechizm w nauce o liturgii.

Pewną nowość stanowi trynitarny charakter liturgii rozważany na podłożu biblijnego pojęcia błogosławieństwa, posiadającego nurt zstępujący i wstępujący. Tak rozumiane błogosławieństwo jest przede wszystkim działaniem Boga - jego słowem i czynem - dającym życie. Jest równocześnie błogosławieństwem wypowiedianym przez Kościół w Duchu Świętym z uwielbieniem i wdzięcznością za otrzymane dary.

Dużo uwagi poświęcił prelegent nowym akcentom w nauce o sakramentach. Wskazał na pięć jakby opisanych definicji sakramentów: sakramenty Chrystusa, sakramenty Kościoła (sprawowane przez Kościół i tworzące go), sakramenty wiary (wyrażają i kształtują komunie wiary), sakramenty zbawienia (udzielają łaski, którą oznaczają), sakramenty życia wiecznego. Nowość dostrzega się także w podziale sakramentów na trzy grupy. Podstawę podziału stanowi podobieństwo między etapami życia naturalnego i duchowego. Tak więc wyróżnia się sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia (chrzest, bierzmowanie, Eucharystia), sakramenty leczące z grzechów i dolegliwości cielesno-duchowych (pokuta i namaszczenie chorych), wreszcie sakramenty zapewniające podstawy chrześcijańskiej komunii i posłannictwa w Kościele oraz w świecie (sakrament święceń i małżeństwo). W tym organizmie wyjątkowe miejsce zajmuje Eucharystia jako cel, do którego skierowane są wszystkie inne sakramenty.

Liturgia stanowi w Katechizmie poczesne i należne jej miejsce. Takie miejsce winna ona zajmować również w wykładach teologicznych oraz w szeroko pojętej katechizacji.

## **5. Moralna część Katechizmu**

(ks. dr hab. Marian Graczyk)

Jak odczytywać moralność, będącą treścią szczególnie trzeciej części Katechizmu? Na to pytanie próbował udzielić odpowiedzi ks. dr hab. M. Graczyk. Zawarł ją w dwóch grupach wskazań: ogólnym i szczegółowym. Do tych pierwszych zaliczył zasadę całościowości i wrażliwości na nauczanie Kościoła, do drugich natomiast zasadę chrystocentryczną, antropologiczną oraz zasadę miłości. Wszystkie części, na co wskazał również poprzedni prelegent, powiązane są wspólnym terminem - misterium.

W encyklice *Veritatis Splendor* moralność ukazana jest w kontekście powołania, w Katechizmie natomiast w kontekście wyjścia z niewoli. Przykazania Boże zatem występują nie jako zakazy i nakazy, ale jako znak przymierza zawartego przez Boga ze swoim ludem. Dopiero wewnątrz przymierza ma swoje źródło działanie moralne, które przyjmowane jest jako dar uczestnictwa w Bożej miłości. Przykazania więc muszą przenikać moralność chrześcijańską, ale zawsze w powiązaniu z osobą Chrystusa jako centrum. Sam tytuł trzeciej części Katechizmu: *Życie w Chrystusie* wyraźnie wskazuje na zasadę chrystocentryzmu.

\*

W końcowej części Sympozjum wystąpiła mgr inż. G. P ł o s z a j s k a z Ministerstwa Edukacji Narodowej. Dokonała oceny prowadzenia lekcji religii w szkole, wskazując na pozytywne i negatywne głosy społeczeństwa. Zwróciła ona również uwagę na rolę katechety w szkole.

Przewodniczący - ks. prof. R. M u r a w s k i - w podsumowaniu sympozjum wskazał na potrzebę studiowania Katechizmu oraz wysłuchał sugestii tematu następnego spotkania, które zaplanowano na 8 - 9 lutego 1995 r. również w Częstochowie.

S. Halina Wrońska CMW, Lublin

## II. JUBILEUSZOWE, XXV SYMPOZJUM W MIĘDZYKONNYM WYŻSZYM INSTYTUCIE KATECHETYCZNYM W KRAKOWIE

W dniach 9 i 10 kwietnia 1994 roku odbyło się jubileuszowe, XXV sympozjum w Międzyzakonnym Wyższym Instytucie Katechetycznym Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Temat tegorocznego sympozjum koncentrował się na zagadnieniach zawartych w Katechizmie Kościoła Katolickiego a pełne jego sformułowanie brzmiało: *Katechizm Kościoła Katolickiego dla polskiej katechezy*.

Sympozjum zostało otwarte uroczystą Mszą św. koncelebrowaną przez dwóch księży Prelegentów ks. dr hab. M. J a k u b c a i ks. prof. dr hab. Władysława K u b i k a SJ oraz przewodniczącego Wydziału Katechetycznego ks. mgr M. R a p a c z a i Wizytatora Archidiecezji Krakowskiej ks. dr T. P a n u s i a pod przewodnictwem ks. bpa J. S z k o d o n i a, który wygłosił również słowo Boże.

Przed rozpoczęciem Mszy św. ks. bp J. S z k o d o n i a zaznaczył, że będzie odprawiał tę Mszę św. otwierającą jubileuszowe sympozjum w MWIK w zastępstwie J. Em. ks. kardynała Franciszka M a c h a r s k i e g o, który z racji stanu zdrowia nie mógł przybyć osobiście, ale duchowo łączył się z zebranymi i przestał swoje błogosławieństwo.

W wygłoszonej homilii ksiądz biskup podkreślił, że obecne, już 25 sympozjum katechetyczne w MWIK odbywa się w Oktawie Wielkanocy, która w szczególnie sposób wprowadza nas w tajemnicę Zmartwychwstania Pańskiego. W Liturgii Słowa staje pośród nas Pan Jezus, który ukazuje się uczniom i daje im polecenie: „Idźcie na cały świat i głosście Ewangelię”. Przez wszystkie wieki uczniowie zgłębiali naukę Chrystusa i starali się ją przekazywać światu, dostosowując sposób przekazu do konkretnej rzeczywistości.

Następnie ksiądz biskup powiedział, że podczas obecnego sympozjum dziękujemy za Katechizm Kościoła Katolickiego, który przyjmujemy jako wielki dar Boga na koniec drugiego tysiąclecia i jako jeden z najważniejszych owoców

pontyfikatu Jana Pawła II. Katechizm Kościoła Katolickiego jest również światłem wprowadzającym nas w trzecie tysiąclecie i punktem odniesienia dla katechizmów poszczególnych krajów, które będą powstawały.

Powracając do powierzonego przez Chrystusa zadania głoszenia Ewangelii, ksiądz biskup ukazał wielkość tego zadania, ale zarazem zwrócił uwagę na trudy i przeciwności, które zawsze towarzyszyły i towarzyszą uczniom Chrystusa. Droga Chrystusa prowadziła przez krzyż zmartwychwstania, podobnie droga Jego uczniów głoszących Jego Prawdę naznaczona jest trudami, niepowodzeniami i przeciwnościami, ale prowadzącymi do radości płynącej ze zwycięstwa Prawdy i Dobra.

Pod koniec homilii ksiądz biskup wyraził życzenie, aby wszystkim treściom, pracy i modlitwie tego sympozjum towarzyszyła świadomość: Oto jest dzień, który dał nam Pan, dlatego radujmy się i weselmy.

Po Mszy św. siostra dyrektor MWIK dr Margarita S o n d e j OSU serdecznie podziękowała księdzu biskupowi i księżom koncelebransom za sprawowanie Eucharystii i wygłoszone Słowo Boże otwierające sympozjum, a następnie przekazała kilka refleksji związanych z tym wyjątkowym sympozjum jubileuszowym. Wyrażając wdzięczność Bogu, skierowała również słowa podziękowania pod adresem tych, którzy mieli szczególny udział w minionych sympozjach. Na pierwszym miejscu wymieniła Ojca świętego Jana Pawła II, który jako metropolita krakowski wielokrotnie dokonywał otwarcia sympozjów i często ustalał ich profil. Następnie wyraziła wdzięczność siostronom dyrektorkom MWIK, a mianowicie śp. s. Angeli K u r p i s z OSU i s. Scholastyce K n a p c z y k OSU, swej poprzedniczce, za zorganizowanie sympozjów oraz wkładanie w nie wiele trudu i serca. Wśród prelegentów, których było bardzo wielu i którzy prezentowali bogaty wachlarz wiedzy i doświadczenia siostra dyrektor wymieniła w swoim podziękowaniu tylko tych, którzy zechcieli być odpowiedzialni za sympozja: ks. prof. dr hab. Jana C h a r y t a ń s k i e g o SJ i ks. prof. dr hab. Władysława K u b i k a SJ. Obaj księża profesorowie brali udział w pierwszym sympozjum, które odbyło się w dniach od 22 do 24 lutego 1969 roku i wygłosili wówczas po dwa referaty. Ks. prof. Jan C h a r y t a ń s k i SJ omówił tematy: *Katechizacja jako funkcja parafii* oraz *Projekt ogólnopolskiego programu nauczania religii*. Ks. prof. Władysław K u b i k SJ zaprezentował zagadnienia: *Najważniejsze zasady i metody nauczania i ich wykorzystanie w ramach lekcji religii* oraz *Metodyka nauczania w klasach I - VI*.

Siostra dyrektor przypomniała także, że przez długie lata sympozja katechetyczne w MWIK miały charakter ogólnopolski, gdyż gromadziły liczne absolwentki MWIK i inne katechetki z całej Polski. W ostatnich latach z racji organizowania podobnych sympozjów w różnych diecezjach zmniejszyła się liczba uczestniczek, zmniejszył się również zasięg terenu reprezentowany przez uczestniczki, ale pozostał swoisty charakter tych sympozjów wyrażający się w klimacie otwartości i wzajemnego dzielenia się doświadczeniami.

Pod koniec swego wystąpienia siostra dyrektor powitała wszystkich Czcigodnych Prelegentów, obecną Matkę Prowincjalną Sióstr Urszulanek UR M. Teodotę D o p i e r a ł ę i wszystkie Siostry uczestniczki sympozjum, życząc wszystkim owocnej pracy.

Sympozjum jubileuszowe miało charakter refleksyjny, zmierzający do uzupełnienia i pogłębienia doktryny chrześcijańskiej. W wygłoszonych referatach poruszono szereg istotnych zagadnień zawartych w Katechizmie Kościoła Katolickiego, ważnych zarówno dla osobistego życia jak i pracy katechetycznej. Dla przejrzystości obrazu najpierw podajemy ogólną syntezę zawartych w referatach treści, a następnie dokonamy szerszego ich omówienia.

1. Ks. dr hab. Marian J a k u b i e c przedstawił rys historyczny rozwoju katechizmu i jego funkcję w posłudze katechetycznej Kościoła. Prelegent w sposób ciekawy omówił dzieje katechizmu i materiałów katechetycznych na przestrzeni wieków od starożytności do obecnego Katechizmu Kościoła Katolickiego. Referat zawierał treści, które można znaleźć w opracowaniach katechezy, dlatego nie będziemy ich szczegółowiej omawiać. Miał on za zadanie wprowadzić w tematykę sympozjum.

2. Ks. dr hab. Roman M u r a w s k i SDB wprowadził uczestników sympozjum bezpośrednio w problematykę nowego Katechizmu Kościoła Katolickiego. W sposób bardzo interesujący przedstawił genezę tegoż Katechizmu, jego założenia i adresatów.

3. Referat ks. prof. Jana C h a r y t a ń s k i e g o SJ był swego rodzaju medytacją nad misterium zbawienia zawartym w sakramentach świętych. Prelegent ukazał głębię sakramentów oraz ich znaczenie dla osobistego życia chrześcijanina i dla pracy katechetycznej. W sposób szczególny wyakcentował Misterium Paschalne zajmujące nadrzędne miejsce wśród wszystkich sakramentów i zachęcił do poświęcenia szczególnej uwagi temu Misterium w katechezie. Ponadto ukazał trynitarny, eklezjalny i dialogiczny wymiar sakramentów, który w praktyce katechetycznej nie zawsze jest uwzględniany.

4. Ks. dr Kazimierz M i s i a s z e k SDB przedstawił podstawowe zadania wychowania chrześcijańskiego z uwzględnieniem realizmu natury ludzkiej, zdolnej do dobra i do zła. Uważliwił siostry katechetki na znaczenie prawidłowego obrazu Boga dla życia chrześcijańskiego i podkreślił, że Katechizm Kościoła Katolickiego ukazuje Boga bliskiego, kochającego, miłosiernego, przebaczącego, dzielącego się z człowiekiem swoją miłością i swoim życiem. Przybliżył też źródła życia i rozwoju chrześcijańskiego, zwłaszcza Słowa Bożego i sakramentu pokuty oraz zwrócił uwagę na społeczny charakter wychowania.

5. Ks. prof. Tomasz J e l o n e k - Dziekan Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej - przedstawił zagadnienia wiary w ujęciu Katechizmu Kościoła Katolickiego. Podkreślił personalny charakter wiary i wypływające z niej zadanie dzielenia się nią z innymi. W postaciach Abrahama i Maryi ukazał wzór zawierzenia, a zarazem dyspozycyjności serca na głos



przemawiającego Boga. Zwrócił również uwagę na związek wiary z Kościołem. Wiara Kościoła poprzedza naszą wiarę, dźwiga ją i karmi.

6. Referat ks. prof. Władysława K u b i k a SJ naświetlił nam warunki skuteczności katechezy i był swego rodzaju świadectwem otwarcia się na Ducha świętego, a zarazem wezwaniem do ciągłego otwierania serca i przyzywania pomocy Ducha świętego, stawania w prawdzie i ciągłego rozeznawania sytuacji katechizowanych, by coraz bardziej być dla nich.

Zgodnie z zapowiedzią, poniżej podajemy szersze omówienie poszczególnych referatów.

### **1. Ks. dr hab. Roman Murawski SDB - „Geneza i założenia Katechizmu Kościoła Katolickiego”**

#### **a) Geneza**

Zaczął się w 1985 roku. Nadzwyczajny Synod Biskupów, obradujący w Rzymie wyraził życzenie opracowania katechizmu lub kompendium całej doktryny katolickiej w dziedzinie wiary i moralności. Jan Paweł II postanowił spełnić życzenie i w 1986 roku powołał specjalną komisję, która miała za zadanie przygotować projekt katechizmu. Prace komisji wspierał Komitet Redakcyjny złożony z 7 biskupów diecezjalnych, specjalistów w dziedzinie teologii i katechezy. Prace trwały około sześciu lat. W ciągu tego czasu powstało 9 redakcji tekstu. Projekt katechizmu został poddany rozległej konsultacji. W oparciu o nadesłane uwagi powstał zasadniczy projekt tekstu, który 14.02.1992 został przedstawiony Ojcu św. Uwagi poczynione przez papieża pozwoliły przygotować ostateczną redakcję tekstu, która została ukończona w kwietniu 1992 roku.

25 czerwca 1992 roku Katechizm został zatwierdzony przez papieża Jana Pawła II, a w dniu 16 listopada 1992 roku opublikowano Katechizm w języku francuskim, w którym to języku został katechizm zredagowany i który służy jako podstawa do przekładu na inne języki.

Dnia 11 października 1992 roku Ojciec św. podpisał Konstytucję Apostolską *Fidei depositum*, promulgującą Katechizm Kościoła Katolickiego, a dnia 7 grudnia 1992 roku nastąpiło oficjalne przekazanie Katechizmu całemu Kościołowi.

#### **b) C z y m j e s t n o w y K a t e c h i z m K o ś c i o ł a K a t o l i c k i e g o ?**

Katechizmy są tekstami Kościoła o charakterze oficjalnym, ułożonymi przez Pasterzy (biskupów) lub tekstami, które uzyskiwały poparcie i zatwierdzenie władzy kościelnej. Stanowią zbiór (kompendium) lub syntezę istotnych i podstawowych prawd wiary chrześcijańskiej, ujętych w sposób jasny i ścisły, ułatwiający ich zrozumienie.

Katechizmy można podzielić na dwie grupy: katechizmy wielkie (lub większe) i katechizmy małe. Pierwsze są przeznaczone dla nauczających, drugie dla

katechizowanych. Katechizm Kościoła Katolickiego jest katechizmem wielkim we właściwym tego słowa znaczeniu. Katechizm posiada powagę magisterium zwyczajnego.

Trzeba sobie zdać też sprawę z nieuniknionych ograniczeń tego nowego Katechizmu. *Dossier* informacyjne Komisji Wydawniczej Katechizmu Kościoła Katolickiego wlicza następujące:

- Katechizm jest zaadresowany do całego Kościoła, z konieczności więc nie może objąć specyficznych aspektów Kościołów lokalnych.

- Z tej racji nie może wyrażać szczególnych cech różnych kultur ani różnych typów antropologicznych jak i typowych cech dla poszczególnego wieku osób.

- Katechizm wymaga więc pośrednictwa katechizmów krajowych.

- Katechizm należy do rodzaju katechizmu wielkiego, z konieczności więc zwraca uwagę na aspekt treściowy katechezy i z tej racji celowo unika wchodzenia w ogromne pole wskazań pedagogicznych i zastosowań metodologicznych.

- Katechizm jest dziełem „kolegialnym” co może wpłynąć negatywnie na jednolitość treściową tekstu.

#### c) Charakterystyka Katechizmu

Katechizm Kościoła Katolickiego cechują następujące założenia:

- Teologia Soboru Watykańskiego II

- Chrystocentryzm

- Biblijność

- Wierność Tradycji

- Zasada wierności Bogu i człowiekowi

- Zasada korelacji, która podkreśla współzależność, jaka istnieje między chrześcijańskim orędziem i ludzkim życiem.

#### d) Adresaci Katechizmu

W Konstytucji *Fidei depositum* papież pisze: „Proszę zatem pasterzy Kościoła oraz wiernych, aby przyjęli ten Katechizm w duchu wzajemnej komunii i gorliwie go wykorzystali (...). Katechizm zostaje im przekazany, aby służył jako pewny i autentyczny punkt odniesienia w nauczaniu doktryny katolickiej, a w sposób szczególnie jako tekst wzorcowy dla katechizmów opracowywanych w Kościołach lokalnych. Zostaje także ofiarowany wszystkim wiernym, którzy pragną głębiej poznać niewyczerpane bogactwa zbawienia. Ma też wspierać dążenia ekumeniczne (...). Wreszcie Katechizm Kościoła Katolickiego zostaje ofiarowany każdemu człowiekowi (...) pragnącemu poznać wiarę Kościoła Katolickiego”.

We wstępie (prologu) do Katechizmu znajduje się stwierdzenie:

„Ten Katechizm jest przeznaczony głównie dla odpowiedzialnych za katechezę: na pierwszym miejscu dla biskupów jako nauczycieli wiary i pasterzy Kościoła (...). Poprzez biskupów jest adresowany do redaktorów katechizmów, do kapłanów i katechetów. Stanowić będzie także pożyteczną lekturę dla wszystkich wiernych. Papież Jan Paweł II pragnie, aby ten Katechizm był darem dla wszystkich.”

## **2. Ks. prof. dr hab. Jan Charytański SJ - „Katecheza sakramentalna w Katechizmie Kościoła Katolickiego i płynące z niej wskazania dla polskiej katechezy”**

Na wstępie Prelegent zaznaczył, że Katechizm Kościoła Katolickiego stanowi punkt odniesienia, a nie jest dyrektorium wskazującym jak należy uczyć. Następnie omówił szereg zagadnień związanych z katechezą sakramentalną.

### **a) Dzieło uświęcenia i kultu**

Katechizmy neoscholastyczne mówiąc o sakramentach skupiały się głównie na darze. W początkowej fazie tym darem były łaski uczynkowe i sakramenty traktowano jako pomoc do zachowania przykazań.

Po 1955 roku zwrócono uwagę, że tym darem, jaki człowiek otrzymuje w sakramentach jest łaska uświęcająca, niemniej ciągle jeszcze na pierwsze miejsce wysuwano dar.

Dopiero soborowa Konstytucja o Liturgii ujmuje liturgię jako integralną całość, której istotnymi celami są uświęcenie człowieka i uwielbienie Boga. Katechizm Kościoła Katolickiego przyjmuje ten podwójny wymiar i cel liturgii: uświęcenie człowieka i uwielbienie Boga.

### **b) Dzieło Trójcy Świętej**

Pod wpływem Konstytucji o Liturgii dostrzeżono rolę Jezusa Chrystusa w dokonywaniu się sakramentów. Chrystus jest w nich obecny i działający.

Katechizm Kościoła Katolickiego zwraca uwagę na nowy aspekt, którego nie dostrzeżono w wielu podręcznikach katechetycznych. Mianowicie dzieła odkupienia dokonał Jezus w Paszce i w sakramentach Kościół celebrytuje Paschę. Katechizm Kościoła Katolickiego nie ujmuje sakramentów jako aktów, które się dokonują tu i teraz, które są wyizolowane z przeszłości. Sakramenty mają ścisły związek z wydarzeniami całej historii zbawienia. Wydarzenia Starego Testamentu określa Katechizm jako antycypujące, poprzedzające. Pascha zaś trwa w Bożej wieczności i jest stale obecna, obdarowująca życiem. Tego momentu paschalnego w naszej polskiej katechezie brak. Dlatego w naszej świadomości i pracy katechetycznej trzeba ciągle podkreślać, iż w sakramentach jest Jezus Paschy, z którym się spotykamy, który nas obdarza i prowadzi do Ojca.

Katechizm Kościoła Katolickiego uznaje Ojca za źródło i cel liturgii. On posyła Syna i Ducha Świętego dla uświęcenia człowieka. Do Ojca kierujemy wszystkie modlitwy przez Jezusa Chrystusa - Pośrednika, który prowadzi nas do Ojca i obdarza od Ojca.

Polskie podręczniki katechetyczne doceniły rolę Jezusa w sakramentach, znacznie mniej dostrzegały Osobę Ojca, a prawie wcale nie dostrzegały Osoby Ducha Świętego w odniesieniu do sakramentów. Katechizm przypomina, że dla Kościoła Duch Święty jest darem Ojca i Syna - Jezusa Chrystusa. Duch Święty sprawia, że liturgia staje się wzmocnieniem uobecniającym. W liturgii Słowa Duch Święty odświeża sens wydarzeń zbawczych, sprawia, że słowa przechodzą w życie.

Duch Święty aktualizuje Chrystusa, daje udział w życiu Trójcy Świętej oraz zadatek wieczności. On sprawia, że żyjemy życiem Chrystusa Zmartwychwstałego. Sakramenty są dziełem Ducha Świętego i Kościoła.

c) Rola i miejsce w liturgii Wspólnoty Kościoła

Katechizm Kościoła Katolickiego przestrzega, że nie można utożsamiać Kościoła z żadnymi kategoriami socjologicznymi. Kościół jest jednością Ducha.

Liturgia ukazuje, czym jest Kościół i urzeczywistnia go. Sakramenty sprawowane są w Kościele i dla Kościoła, tworzą Kościół. Katechizm ukazuje eklezyjalny wymiar sakramentów. Sakramenty owocują nie tylko dla jednostki, ale dla całej wspólnoty,

Katecheza neoscholastyczna nie widziała czynnej roli Kościoła w sakramentach. Katecheza okresu soborowego dostrzegała charakter kościelnotwórczy wyłącznie w Eucharystii. Nasza polska katecheza sakramentalna musi być uboższa o ten aspekt.

d) Sakramenty wiary

Katechizm Kościoła Katolickiego prostuje pewien błąd w spojrzeniu na działalność Kościoła. Błąd ten polega na rozróżnieniu, że czym innym jest misja Słowa, a czym innym misja sakramentów. Katechizm umieszcza sakramenty w misji ewangelizacyjnej. Sakrament jest przygotowywany przez Słowo i wiarę. Same zaś sakramenty pouczają, zakładają wiarę oraz ją żywią, wyrażają i umacniają. Początkowo traktowano wiarę jako warunek przyjęcia sakramentu, a nie kładziono nacisku na rolę wiary w samym momencie sprawowania sakramentu. Katechizm zwraca uwagę, że nie ma ani jednego sakramentu, który by nie miał liturgii Słowa. W polskich podręcznikach nie docenia się liturgii Słowa i wiary w sprawowaniu sakramentów.

e) Symbole i znaki

Katechizm Kościoła Katolickiego poświęca oddzielny numer zagadnieniu symbolu i znaku i zwraca uwagę, że wychowanie liturgiczne nie może obejść się bez symboli i znaków, bo tak jest skonstruowany człowiek, że musi się posługiwać znakami w kontaktach z innymi, a tym bardziej w kontakcie z Bogiem.

Natomiast polska katecheza nie wypracowała do tej pory pedagogiki symbolu i znaku i dlatego napotykamy na trudności związane z wychowaniem liturgicznym.

f) Wymiar dialogiczny sakramentów

W polskiej katechezie pod pojęciem dialogicznego wymiaru sakramentów rozumie się wezwanie Boga skierowane do człowieka i odpowiedź człowieka na to wezwanie.

Katechizm Kościoła Katolickiego nie poświęca żadnego numeru temu zagadnieniu. Powstaje pytanie dlaczego? Być może, że Kościół nie chce eksponować związku sakramentów z życiem ponieważ w wielu krajach sakramenty są ujmowane w aspekcie horyzontalnym, w ich znaczeniu dla życia ludzkiego, w funkcji potrzeb człowieka z pominięciem wymiaru związku człowieka z Bogiem.

Natomiast analizując różne punkty Katechizmu odnajdujemy dialogiczny wymiar sakramentów, ich związek z życiem. Wydaje się, że Kościołowi w Polsce nie grozi horzontalizm w ujmowaniu sakramentów, dlatego warto w naszej katechezie zwracać uwagę na dialogiczny ich wymiar.

### **3. Ks. dr Kazimierz Misiaszek SDB - „Wychowanie chrześcijańskie w świetle Katechizmu Kościoła Katolickiego”**

Prelegent zaznaczył, że Katechizm Kościoła Katolickiego nie zawiera osobnego rozdziału na temat wychowania chrześcijańskiego, niemniej można mówić o wychowaniu chrześcijańskim w oparciu o ten dokument. Prelegent poruszył kilka zagadnień związanych z wychowaniem chrześcijańskim.

#### **a) A n t r o p o l o g i c z n y f u n d a m e n t**

Człowiek pozostaje pierwszym podmiotem wychowania, jego adresatem i współtwórcą. Dotyczy to także wychowania religijnego.

O człowieku, jego naturze, godności, sposobie egzystencji i nawiązywaniu relacji Katechizm wypowiada się wielokrotnie dając przy tym możliwość pogłębionego spojrzenia na człowieka, który jest nie tylko stworzony przez Boga, ale także przez niego poszukiwany, kochany, a wreszcie przeznaczony do nawiązywania z Nim synowskich relacji i życia w szczęśliwości wiecznej.

Dla wychowania religijnego prawda o człowieku jako obrazie Boga posiada zasadnicze znaczenie. Być bowiem obrazem Boga oznacza, że człowiek ma wielką wartość w oczach Stwórcy i to do tego stopnia, że Bóg umieszcza coś z siebie samego w człowieku. Pierwszym zadaniem wychowania religijnego jest pomóc człowiekowi, aby ten stał się nim rzeczywiście w pełnym wymiarze.

Realistyczny obraz samego siebie może zostać wzmocniony, jeżeli wychowanek będzie właściwie rozumiał naturę człowieka. Człowiek ze swej natury jest zdolny do dobra, ale na skutek skażenia grzechem jest również zdolny do zła. Chrześcijańskie spojrzenie jest więc w pełni realistyczne. Pedagogika chrześcijańska uwzględniła właśnie tę dwuznaczność. Wie, że zło może człowiekiem zawładnąć i że człowiek potrzebuje odkupienia. Dzięki odkupieniu zło i grzech nie niszczą do końca godności człowieka, ma on szansę zawsze uzyskać Boże przebaczenie.

#### **b) O b r a z B o g a a s k u t e c z n o ś ć w y c h o w a n i a**

Dialog między Bogiem a człowiekiem i między człowiekiem a Bogiem może przynieść pozytywne i spodziewane rezultaty w dużej mierze tylko wtedy, gdy Bóg zostanie ukazany człowiekowi tak, że ten może się do niego zbliżyć bez lęku czy trwogi.

W Katechizmie Kościoła Katolickiego Bóg jest bardzo bliski człowiekowi, stojący obok niego, poszukujący go, wychodzący naprzeciw, zatroskany o jego rozwój, kochający go.

Posiadany obraz Boga i jego wpływ na wychowanie człowieka nie może pomijać tak istotnej kwestii, jaką jest adoracja i uwielbienie Boga. Chrześcijanie nie zawsze potrafią ją łączyć z własnym rozwojem religijnym. Według Katechizmu adoracja Jedyne Boga uwalnia człowieka od zainteresowania się tylko samym sobą, od niewoli grzechu i świata. Ujęcie to może sprawić, że modlitwa uwielbienia i adoracji stanie się bliższa współczesnemu chrześcijaninowi.

#### c) Źródła chrześcijańskiego życia i rozwoju

Nie można poprzestać na stwierdzeniu, że źródłem życia człowieka jest Bóg. Wychowanie domaga się sugestii bardziej konkretnych. Dlatego trzeba wskazać na formy i sposoby udzielania się Boga człowiekowi. Właśnie Słowo jest wyrazem jasnym, usuwającym niejasność, przemawiającym otwarcie. Dzięki Niemu staje się na nowo możliwa rozmowa z człowiekiem. W Nim człowiek może odnaleźć swe życie. Równocześnie jest to posłannictwo zmierzające do realizacji naszego obrazu, a zarazem przybliża Ono (Słowo) człowiekowi perspektywę eschatologiczną będącą istotną i nieusuwalną częścią pedagogii chrześcijańskiej. W niej bowiem człowiek może nauczyć się znosić swoje życiowe niepowodzenia, które bez niej stawałyby się beznadziejne. Zadaniem wychowawcy będzie nieść pomoc wychowankowi, aby odnalazł on swój obraz w Bogu. Uczyni to skuteczniej, gdy będzie dla wychowanka kimś przejrzytym, kimś, kto potrafi rzeczywiście obudzić w nim te najwyższe pragnienia, pomoże je zrozumieć, ukazując sposoby ich wypełnienia.

Jednym z podstawowych źródeł chrześcijańskiego życia i rozwoju jest Pismo św. Pod tym względem Katechizm prezentuje się doskonale. Jest on na wskroś biblijny, pozostając przy tym otwartym na egzystencjalne problemy życia ludzkiego.

Cele wychowawcze realizuje w chrześcijaństwie i w Kościele liturgia. Może ona to uczynić najbardziej wtedy, gdy jest skorelowana z egzystencjalnymi uwarunkowaniami życia ludzkiego. Korelacja znaczy w dużej mierze doprowadzenie do tego, aby życie było rozświetlane, przenikane i przemieniane biblijnym orędziem. Stąd kolejnym źródłem życia chrześcijańskiego i jego rozwoju jest liturgia. Katechizm proponuje chrześcijanom bogaty wykład teologiczny na temat znaczenia liturgii, przede wszystkim dla rozwoju wiary. Wprowadza w jej zrozumienie pokazując jako źródło chrześcijańskiego życia, który znajduje swój szczególnie wyraz w modlitwie.

Integralnie z celebracją liturgiczną jest niedzielne świętowanie i zagadnienie sakramentów, które także posiadają swój charakter pedagogiczny. Dla wychowania szczególne znaczenie posiada sakrament pokuty, głównie poprzez zawarte w nim elementy pobudzające wierzącego do podjęcia i kontynuowania pracy samowychowawczej. Pokuta jest traktowana w Katechizmie jako radykalna przemiana całego życia, jako nawrócenie do Boga z całego serca, zerwanie z grzechem, odwrócenie się od zła razem z naprawą zła. Jednocześnie niesie ona pragnienie zmiany życia na lepsze z nadzieją otrzymania Bożego Miłosierdzia i ufnością w pomoc Jego łaski.

d) **S p o ł e c z n y c h a r a k t e r w y c h o w a n i a  
c h r z e ś c i j a Ń s k i e g o**

Katechizm Kościoła Katolickiego daje dobre podstawy do formacji katechizowanych w zakresie społecznych aspektów życia religijnego. Wychodzi on z założenia, że osoba ludzka potrzebuje życia społecznego, które stanowi wymóg jej natury. Życiu społecznemu stawia Katechizm określone wymagania jak np. respektowanie zasady pomocniczości, uznanie autorytetu prawowitej władzy oraz troskę o dobro wspólne.

Społeczny charakter życia religijnego ukazany został także w części poświęconej omówieniu Dekalogu, gdzie obok wykładu teologicznego pojawiają się refleksje o najważniejszych kwestiach życia społecznego takich jak rodzina, państwo, respekt dla ludzkiego życia, aborcja, eutanazja, pokój, działalność ekonomiczna i sprawiedliwość społeczna, ubóstwo czy problem prawdy widziany w perspektywie używania środków społecznego przekazu.

To dość bogate spektrum problemów społecznych zdaje się stawiać tezę, że wychowanie religijne jest czymś więcej niż religijną socjalizacją, której głównym celem jest dostosowanie do zasad życia zbiorowego. W wychowaniu religijnym natomiast zawsze najważniejszą kwestią jest troska o integralny rozwój jednostki, o jej pełną dojrzałość. A jeśli trzeba szukać sposobu i środowiska, w którym osoba ludzka znajdzie dla siebie najlepsze warunki rozwoju, należy zawsze odwołać się do rodziny. Katechizm w sposób szczególny podkreśla wagę i znaczenie rodziny dla rozwoju człowieka i pragnie bronić rodziny, bronić jej praw do rozwoju, integralności, godności i świętości.

**4. Ks. prof. dr hab. Tomasz Jelonek - „Wiara w ujęciu Katechizmu Kościoła  
Katolickiego”**

Zasadniczo wszystkie części zawarte w prologu Katechizmu Kościoła Katolickiego związane są z wiarą. Potwierdzają to tytuły poszczególnych części: I część - Wyznanie wiary, II część - Sakramenty wiary, III część - Życie z wiary, IV część - Modlitwa w życiu wiary.

Wiara w ujęciu Katechizmu jest to przyjęcie Prawdy Objawionej przez Boga i przekazanej przez Kościół.

Katechizm zajmuje się w sposób bezpośredni zagadnieniem wiary w pierwszym rozdziale pierwszej części Katechizmu, który nosi tytuł: *Wierzę, Wierzymy*. Ujęcie takie jest nawiązaniem do Tradycji i wyraża podwójny aspekt wiary:

a) **W i a r a j e s t a k t e m o s o b i s t y m**

Każdy człowiek indywidualnie musi w sposób wolny przyjąć Prawdę i na nią odpowiedzieć. Wiara jest więc decyzją człowieka jako jednostki.

b) **W i a r a m a w y m i a r w s p ó ł n o t o w y**

Wierzmy - oznacza, że nikt nie może wierzyć sam dla siebie. Każdy musi przekazywać wiarę innym. Każdy jest więc ogniwem w łańcuchu wierzących. Każdy jest zdany w swej wierze na wspólnotę wiary.

Wiara jest więc aktem osobistym, a zarazem wspólnotowym. Każdy bierze z wiary innych i każdy ma dawać wiarę innym.

Katechizm Kościoła Katolickiego zajmuje się jeszcze w sposób bezpośredni zagadnieniem wiary w trzeciej części, gdzie jest mowa o cnotach Boskich.

Wiara w ujęciu Katechizmu jest wiarą trynitarną, wiarą w Ojca, wiarą w Syna, wiarą w Ducha Świętego.

Wiara ma więc charakter personalistyczny, dialogiczny. Człowiek musi się spotkać z Bogiem przemawiającym i dać Bogu odpowiedź. Wiara jest więc odpowiedzią daną Bogu przez człowieka i w tym zaznacza się dynamika wiary. Nie można więc sprowadzać wiary do kategorii czysto intelektualnych, ani do samego przyjęcia Objawionej Prawdy.

Odpowiedź wiary wyraża się przede wszystkim w posłuszeństwie, otwieraniu się na Boga i zaufaniu Bogu.

Abraham, nazywany ojcem wierzących buduje swą wiarę właśnie na zaufaniu do Boga. Podobnie Maryja, Błogosławiona właśnie dlatego, że uwierzyła, zarówno w zwiastowaniu jak i pod krzyżem okazuje najdoskonalsze zaufanie do Boga i poddanie się Jego woli. To otwarcie Maryi na Boga sprawiło, że Jej wiara ciągle się rozwijała, ciągle wzrastała.

Katechizm akcentuje również eklezjalny wymiar wiary. Wiara Kościoła wyprzedza naszą wiarę, dźwiga ją i karmi.

### **5. Ks. prof. dr hab. Władysław Kubik SJ - „Uwarunkowania skuteczności katechezy”**

Na początku Prelegent zaznaczył, że temat, który podejmuje jest bardzo złożony. Chcąc go należycie przedstawić, należałoby przeprowadzić na szeroką skalę badania wśród młodzieży i dzieci, aby zorientować, co do nich dociera i pomaga im przyjąć Dobrą Nowinę. Nie jest jednak pewne, czy wyniki konkretnych badań byłyby miarodajne dla wszystkich środowisk.

Następnie Prelegent wyraził przekonanie, że można mówić o pewnych warunkach skuteczności katechezy i omówił ich pięć.

#### **a) Świadomość współdziałania z Duchem Świętym**

Jezus Chrystus w wieczerniku mając świadomość, że odchodzi z tej ziemi i widząc bezradnych apostołów powiedział: „Ja zaś będę prosił Ojca, a innego Poczieszyciela da wam, Ducha Prawdy, aby z wami był na zawsze...” Słowa Chrystusa trzeba brać bardzo dosłownie. Duch Święty jest z nami i w nas na zawsze. Cały Kościół otrzymał Ducha Świętego w Dniu Pięćdziesiątnicy. Bez daru Ducha Świętego Piotr nie byłby zdolny głosić Dobrej Nowiny o Jezusie



ukrzyżowanym i Zmartwychwstałym i to do tych ludzi, którzy Jezusa odrzucili i zabili.

Każdemu katechecie winna towarzyszyć świadomość obecności i działania Ducha Świętego. To jest podstawowy warunek skuteczności jego pracy. Wszyscy należymy do tych ludzi, o których mówi św. Paweł, że ich prowadzi Duch Boży i w tym Duchu możemy mówić do Boga, Abba - Ojczy. Dzięki mocy Ducha Świętego mimo naszej słabości i grzeszności możemy skutecznie głosić Dobrą Nowinę. Natomiast bez pomocy Ducha Świętego nikt nie może powiedzieć Panem jest Jezus, czyli nikt nie może otworzyć się na Boga.

Wobec tego potrzebna jest ustawiczna modlitwa, która ma być przyzywaniem pomocy Ducha Świętego i wsłuchaniem się w Jego natchnienia. Tylko otwarcie się na Niego może uczynić katechezę skuteczną.

#### b) Spojrzenie na siebie w Prawdzie

Często trzeba pytać: kim jestem? Komu zawdzięczam moje istnienie? Czy mam coś, czego bym nie otrzymał, a jeśli wszystko otrzymałem od Boga i od ludzi, jakie mam prawo czuć się lepszym od innych? To postawa prawdy o sobie samym warunkuje stawanie się prostotą Chrystusa wobec ludzi. Jezus, nazywany najdoskonalszym Katechetą, nigdy niczego sobie nie przypisywał. Wszystko odnosił do Ojca.

Postawa Chrystusa ma być postawą katechety, bo sługa nie jest większy od swego Pana. Stąd też katecheta nie może chcieć być lepiej traktowany niż był Pan Jezus. Jest to sprawa ogromnie trudna, ale katecheta nie może zapominać, że wtedy najbardziej odzwierciedla Chrystusa i spełnia najważniejszy warunek skuteczności katechezy, gdy uczestniczy w krzyżu Chrystusa.

#### c) Orientacja w sytuacji katechizowanych

Orientacja w sytuacji katechizowanych jest następnym warunkiem skuteczności katechezy. Trzeba sobie stawiać pytania, jakimi są nasi katechizowani? O ile to możliwe można poznać rany, jakie w nich tkwią i są przyczyną takich, czy innych trudnych zachowań. Powinno się również pytać uczniów, jaka jest ich sytuacja w rodzinie? Pierwsze doświadczenia zdobyte w rodzinie w sposób istotny warunkują rozwój religijny. Trzeba się pytać jaka jest wiara katechizowanych? Czasem przychodzimy do nich ze wspaniałymi prawdami i chcemy, aby je katechizowani przyjęli, a oni przeżywają może bardzo poważne kryzysy wiary. Trzeba nam mieć cierpliwość taką, jaka odznaczał się Chrystus w stosunku do swoich uczniów. Dobra służba wyraża się w miłości do uczniów na wzór Chrystusa, w trosce o wzrost ludzkiej więzi z uczniami, bo ta więź jest fundamentem więzi z Bogiem, która jest zresztą istotnym celem katechezy.

#### d) Co to znaczy głosić Dobrą Nowinę?

Obok poznania zmysłowego istnieje poznanie na drodze wiary, które odznacza się nieco innym charakterem bezpośredniości niż poznanie rzeczywistości materialnej, ale jest także poznaniem prawdziwym. Staje się ono możliwe dzięki świadectwu. Przede wszystkim w Biblii spotykamy się ze świadectwem wiary.

Świadkami wiary są także Ojcowie Kościoła i Papieże. Dokumenty Kościoła są świadectwem ich wiary. Także podręczniki, z których korzystamy podczas katechezy, są wyrazem wiary ich autorów. Nie wolno ich odrywać od osób, które za nimi stoją, bo zaprzepaścimy charakter świadectwa w naszej katechezie.

W głoszeniu orędzia Bożego należy położyć akcent na najważniejsze wydarzenia naszej wiary, a mianowicie na to, że Jezus Chrystus przyszedł na świat, umarł i zmartwychwstał dla nas i dla naszego zbawienia. Mamy głosić Chrystusa Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, który ciągle jest z nami, z którym spotykamy się w sakramentach Kościoła a zwłaszcza w każdej Eucharystii. Ta prawda musi tkwić w naszej świadomości i zajmować pierwsze miejsce w naszym przepowiadaniu. Przyjęcie tajemnicy krzyża i Zmartwychwstania Jezusa może całkowicie przemienić człowieka, ale sam katecheta musi starać się żyć na co dzień rzeczywistością Paschy, aby mogła ona przeniknąć do świadomości uczniów.

#### e) Sposób przekazywania Dobrej Nowiny

Katecheta musi być osobą twórczą i poszukującą. Nigdy nie powinien się zniechęcać niepowodzeniami, ale przyjmować postawę ciągłego nawracania się, czyli postawę dążenia do zmiany na lepsze także w dziedzinie przekazywania Dobrej Nowiny oraz w swoich własnych zachowaniach i postawach. Nie można mechanicznie, zawsze tak samo prowadzić zajęć. Pod tym względem często zagraża katechetom grzech zaniedbywania i dlatego powinni podejmować wnikliwą refleksję, czy uczynili wszystko, co było w ich mocy, aby orędzie Boże mogło być przyjęte przez katechizowanych, aby kształtowało ich życie.

### Podsumowanie

Podsumowania sympozjum dokonała Dyrektorka MWIK s. dr Margarita S o n d e j OSU, która najpierw wypunktowała najważniejsze treści poruszane przez Prelegentów. Następnie wyraziła wdzięczność Bogu za Jego bliskość i łaski, którymi ubogacił wszystkich uczestników tego sympozjum.

Z kolei raz jeszcze w serdecznych słowach podziękowała:

- Wszystkim Księżom Prelegentom i Przedstawicielom Wydziału Katechetycznego Archidiecezjalnej Kurii Metropolitalnej w Krakowie za ich obecność i wkład w sympozjum,

- M. Prowincjalnej Urszulanek UR - jako Członkini Zarządu MWIK za życzliwą troskę i udział w sympozjum,

- S. Przełożonej M. Cecylii W i t e k i wszystkim Siostrom klasztoru krakowskiego za pomoc w zorganizowaniu sympozjum i wszelki trud,

- Wszystkim Siostrom Uczestniczkom za wytworzenie klimatu prawdziwej życzliwości, skupienia, modlitwy i otwartości na wszelkie dobro.

Na koniec Dyrektor życzyła wszystkim, aby Jezus Miłosierny błogosławił wszelkie wysiłki podejmowane dla budowania Jego Królestwa i czynił je owocnymi. Jubileuszowe sympozjum zakończyło się odśpiewaniem uroczystego *Magnificat*.

s. *Margarita Sondej OSU, Kraków*

### III. SYMPOZJUM STUDENTÓW KATECHETYKI ATK I KUL W LUBLINIE NA TEMAT KATECHIZMU KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

„Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu” (Mk 16, 15). Nawiązaniem do tych słów, rozpoczął ks. prof. dr hab. Anzelm W e i s s, dziekan Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, doroczne Sympozjum Studentów Katechetyki KUL i ATK, które odbyło się w dniu 20 kwietnia 1994 roku w Lublinie. Prowadząc dalej refleksję nad zacytowanym na wstępie nakazem misyjnym i wpływającymi z niego zadaniami dla katechezy ks. Dziekan nawiązał do głównego tematu Sympozjum, a mianowicie: Katechizmu Kościoła Katolickiego, będącego odpowiedzią Kościoła na wezwanie Chrystusa zawarte w skierowanym do wspólnoty wierzących nakazie misyjnym. Wydanie tego dokumentu, ukazane zostało przez ks. Dziekana nie tylko jako wypełnienie polecenia Chrystusa, ale również jako wydarzenie stawiające katechetów wobec nowego zadania. Jednym z wymiarów tego zadania jest - zdaniem ks. Dziekana - przybliżenie treści Katechizmu, a przede wszystkim Jego ducha, ogółowi wiernych. Kończąc słowo wstępne, ks. Dziekan zaapelował do zgromadzonych młodych adeptów katechetyki, aby dobrze odczytali stojące przed nimi zadania i życząc owocnych obrad przypomniał, iż to na zgromadzonych na tej sali spoczywa odpowiedzialność za przyszłość katechezy w Polsce.

Po otwarciu Sympozjum dokonany przez ks. Dziekana, przewodniczący obradom ks. Robert S a r e k rozpoczął ich pierwszą część, na którą składały się dwa referaty. Pierwszy z nich nosił tytuł: *Geneza Katechizmu Kościoła Katolickiego* i został wygłoszony przez ks. Piotra S t a n i s z e w s k i e g o (ATK). Drugi natomiast pt.: *Katechizm Kościoła Katolickiego - struktura, linie przewodnie i podstawowe wymiary* został przygotowany i zaprezentowany przez ks. Mirosława C h m i e l e w s k i e g o (KUL).

#### 1. Geneza Katechizmu Kościoła Katolickiego

Treść pierwszego z zaprezentowanych referatów zawarł prelegent w trzech częściach. W pierwszej z nich ukazał proces kształtowania się rozumienia terminu „katechizm” przez Kościół, w drugiej relacjonował przebieg prac nad Katechizmem Kościoła Katolickiego, a w trzeciej podjął próbę przedstawienia koncepcji katechezy prezentowanej przez nowy Katechizm zgodnie z założeniami, na jakich się opiera.

Prezentację uwarunkowań historycznych, jakim podlegało ukazanie się Katechizmu Kościoła Katolickiego, rozpoczął ks. P. S t a n i s z e w s k i, od przypomnienia, iż termin „katechizm” użyty został po raz pierwszy w epoce karolińskiej i od tego czasu mówić możemy o rozwoju historycznym tego pojęcia. W XIV wieku słowo to stosowane było na oznaczenie książki traktującej o sprawach związanych z treścią wiary, a dzisiejsze rozumienie terminu „katechizm”, jako systematycznego wykładu nauki katolickiej, pojawiło się w XVI wieku i posługiwano się tym terminem na oznaczenie książki zawierającej syntetyczny i całościowy wykład wiary. Takie rozumienie funkcji katechizmu, potwierdzone przez Sobór Trydencki, przyczyniło się znacznie do rozwoju publikacji katechizmów (katechizmy św. Piotra Kanizego, św. Roberta Bellarmina i inne).

Zmiana w rozumieniu katechizmu pojawiła się w epoce Oświecenia, gdy nauka religii przeniosła się do szkół a do nauczania katechetycznego wprowadzono tzw. historię biblijną. Katechizm zaczęto wówczas rozumieć jako podręcznik do użytku szkolnego, zawierający systematyczny wykład wiary, pozbawiony elementów biblijnych. Efektem powstałej sytuacji było pojawienie się wielu katechizmów, a w późniejszym czasie często ujednoliconych (1777 Austria - *Einheitskatechismus*, 1806 Francja - *Catechisme imperial*), które jednak tworzone były z pozycji neoscholastycznych. Tendencja ta znajduje swe ukoronowanie w katechizmie Deharb'a (1874), który na długie lata stał się wyznacznikiem rozumienia terminu „katechizm”.

Na tak ukształtowanym tle historycznym - jak referował dalej ks. P. S t a n i s z e w s k i - pojawiał się od czasu Soboru Watykańskiego I, postulat stworzenia ujednoliconego katechizmu dla całego Kościoła. Ten postulat przewijał się wielokrotnie w publikacjach teologicznych, a ze szczególną mocą pojawił się podczas Soboru Watykańskiego II i po jego zakończeniu, gdy zaczęły się zacierać granice między prawdami wiary podawanymi przez Magisterium Kościoła, a indywidualnymi interpretacjami teologów.

Próbą uporządkowania zaistniałej sytuacji była Ogólna Instrukcja Katechetyczna z roku 1971 oraz Synod Biskupów w roku 1977 podejmujący temat katechezy. W trakcie Synodu, grupa biskupów postulowała jednolity katechizm dla całego Kościoła. Inicjatywa ta spotkała się z dezaprobatą Pawła VI argumentującego swój sprzeciw niemożnością stworzenia katechizmu odpowiadającego wymaganiom Kościoła wszystkich kontynentów. Zmianę stanowiska Stolicy Apostolskiej przyniósł Nadzwyczajny Synod Biskupów w roku 1985. Wyrażono wówczas potrzebę powstania katechizmu odpowiedniego dla całego Kościoła, będącego jednak, nie pomocą dla katechizowanych, lecz wykładem nauki katolickiej, mogącym być punktem odniesienia dla katechizmów narodowych i diecezjalnych. Owocem tego Synodu było powołanie przez Jana Pawła II komisji, która podjęła pracę nad nowym, spełniającym postulaty wniesione podczas obrad, katechizmem. Podjęte prace trwały sześć lat i doprowadziły do powstania Katechizmu Kościoła Katolickiego, aprobowanego przez Jana Pawła II w

dniu 25 czerwca 1992 roku, a przekazanego Kościołowi w dniu 7 grudnia 1992 roku w Rzymie. Charakteryzując powstały dokument - ks. P. Stanisze w s k i - przywołał określenie zaczerpnięte z Konstytucji Apostolskiej *Fidei depositum* z dnia 11 października 1992 roku promulgującej Katechizm Kościoła Katolickiego i określającej go jako „symfonię wiary”. Słowa te oddają we właściwy sposób charakter Katechizmu, który stanowi syntezę głosów dających się dzisiaj słyszeć na polu teologii z tymi, które brzmią w Kościele i jego nauce od wieków.

Ostatnia część referatu ks. P. Stanisze w s k i e g o, w której przedstawił główne założenia Katechizmu, a więc: trwanie w duchu nauki Soboru Watykańskiego II, chrystocentryzm, biblijność, wierność Tradycji, przestrzeganie zasady wierności Bogu i człowiekowi i zasada korelacji stanowiła niejako wstęp do następnego punktu Sympozjum, którym było wystąpienie ks. M. Ch m i e l e w s k i e g o prezentujące struktury, linie przewodnie i podstawowe wymiary Katechizmu Kościoła Katolickiego.

## **2. Katechizm Kościoła Katolickiego - struktura, linie przewodnie i podstawowe wymiary**

Ks. M. Ch m i e l e w s k i rozpoczął prezentację Katechizmu od nawiązania do umieszczonej na okładce Katechizmu reprodukcji wizerunku Dobrego Pasterza zaczerpniętego z jednego z kamieni nagrobnych znajdującego się w katakumbach św. Domicylii, a przedstawiającego pasterza siedzącego w cieniu drzewa, trzymającego w ręku łaskę pasterską, u stóp którego spoczywa jedna z owiec powierzonych jego trosce. Ten obraz ilustruje niejako czteroczęściową strukturę Katechizmu, którego poszczególne części: Wyznanie wiary, Celebracja chrześcijańskiego misterium, Życie w Chrystusie i Modlitwa chrześcijańska odpowiadają posłannictwu Dobrego Pasterza, który prowadzi, chroni, pozwala odpocząć i zbawia. Wykorzystana w Katechizmie czteroczęściowa struktura nawiązuje do tradycyjnej formuły, jaką posługiwano się w Kościele dla przedstawienia wykładu nauki chrześcijańskiej (pojawiające się na przestrzeni wieków katechizmy różniły się głównie kolejnością i obszernością poszczególnych części). W przypadku Katechizmu Kościoła Katolickiego każda z jego części dzieli się na dwie sekcje, a te na rozdziały.

Następnym zagadnieniem podjętym przez ks. M. Ch m i e l e w s k i e g o było ukazanie linii przewodnich Katechizmu. Wśród nich, największe znaczenie zdaniem autora referatu, posiada postulat ukazywania tajemnicy Trójcy św. i postrzegania w jej świetle tajemnicy Chrystusa i akcentowanie dialogicznego charakteru wiary.

Przybliżanie tajemnicy Trójcy św. przez Katechizm Kościoła Katolickiego dokonywane jest w kontekście historii zbawienia. Bóg - Ojciec, Syn i Duch Święty - działający w historii sam dostarcza nam danych umożliwiających określenie, kim On jest dla nas. Za najistotniejsze pojęcia odnoszące się do tajemnicy Boga w

Trójcy świętej uznane zostały: relacja między Osobami Trójcy oparta o zasadę miłości oraz posłannictwo Syna i Ducha. Z takiej formy przybliżania tajemnicy Trójcy św. wyrasta również cechujący Katechizm Kościoła Katolickiego - chrystocentryzm. Jezus Chrystus, Syn Boży, posłany przez Ojca, który stał się człowiekiem, zajmuje w boskim planie zbawienia centralne miejsce i zawsze obecny w Kościele jest źródłem wiary, wzorem chrześcijańskiego postępowania i nauczycielem modlitwy. Wiara Kościoła zrodzona poprzez odkrywanie tajemnicy Boga i umacniana przez Ofiarę miłości, trwa i rozwija się dzięki miłości, która jest spoiwem dialogicznej relacji Bóg - człowiek.

Uzupełnieniem refleksji nad strukturą i liniami przewodnimi Katechizmu Religii Katolickiej było ukazanie zarysowujących się i przenikających różne części Katechizmu wymiarów jego treści. Za podstawowe uznane zostały wymiary: antropologiczny, biblijny, liturgiczno-sakramentalny, moralny i misyjny.

Referat zamknięty został postawieniem wniosku, a zarazem postulatu, będącego wynikiem przemyśleń Autora nad zagadnieniami związanymi z treścią Katechizmu, iż głównym posłaniem Katechizmu jest dalsza zachęta do podejmowania trudu odczytowania nauki Kościoła w duchu KK 1 czyli jako sakramentu Chrystusa będącego znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego

### **3. Dyskusja, komunikaty i wspólna Eucharystia**

Po zakończeniu referatów wywiązała się dyskusja, podczas której podejmowano tematy związane głównie z zadaniami, jakie stawia przed katechetami i katechetkami nowy Katechizm, akcentowano potrzebę modyfikacji programów katechetycznych.

Na następującą po przerwie drugą część Sympozjum złożyły się komunikaty prezentujące aktualne katechizmy oraz podręczniki dla katechety i katechizowanych z wybranych diecezji. Podręczniki funkcjonujące w diecezji warszawskiej zaprezentował ks. Robert P e k a c k i (ATK), podręczniki z diecezji poznańskiej mgr Ewa F e l i s (ATK), z diecezji opolskiej ks. Radosław C h a ł u p n i a k (KUL) a z diecezji tarnowskiej ks. Marian Z a j ą c (KUL). Omówienie istniejących podręczników wykazało istniejącą dość dużą liczbę propozycji pomocy katechetycznych, a faktem, który wzbudził zainteresowanie zebranych była mała liczba katechizmów diecezjalnych będących w użyciu w poszczególnych diecezjach (wyjątek stanowiła tutaj diecezja opolska).

Ostatnim, a zarazem centralnym punktem całego Sympozjum, było sprawowanie Ofiary Mszy świętej, której przewodniczył ks. Władysław K u b i k SJ. Nawiązując we wprowadzeniu do konieczności wiązania podejmowanych wysiłków katechetycznych z szeroko rozumianą tajemnicą Paschy Chrystusa, ks. Wł. K u b i k SJ ukierunkował refleksję modlitewną zgromadzonych na

## BIULETYN KATECHETYCZNY

Eucharystii, na przeżywany czas liturgiczny i wskazał na istotne źródło posługi katechetycznej. Homilię wygłosił ks. Józef S t a l a, podkreślając w niej konieczność wzorowania posługi katechetycznej na posłannictwie Chrystusa. Wynikać ma ona nie, ze zmieniających się instrukcji, ale z faktu ukochania, tak jak Chrystus, ludzkiego bólu i z chęci podejmowania działań katechetycznych zakorzenionych w Prawdzie i Miłości.

Kończąc relację z Sympozjum Studentów Katechetyki KUL i ATK wypada nadmienić, iż atmosfera panująca podczas prac była pełna zrozumienia i gotowości do współpracy. Wynikała ona, jak się zdaje, z uświadamiania sobie przez uczestniczących w Sympozjum odpowiedzialności za stan katechezy, co jest dobrym prognostykiem zarówno dla rozwoju katechezy, jak i realizacji przez katechezę zadań stawianych jej przez Katechizm Kościoła Katolickiego.

*ks. Krzysztof Kantowski, Warszawa - Koszalin*